

Aðilar atvinnulífsins: fækkar þeim sem hætta snemma og fjölgar þeim sem kjósa ævimenntun og starfsþróun?

Tarja Tikkanen

Kynning á niðurstöðum annarrar skýrslu Eldri í atvinnulífinu á Norðurlöndum (*Older workers in the Nordic countries, OWN*) – vinnuhóps undir Norræna tengslanetinu um nám fullorðinna (NVL) á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar.

Höfundar: T. Tikkanen (NO), B. Guðmundsson (IS), L. E. Hansen (DK), U. Isopahkala (FI), S. Paloniemi (FI), H. Randle (SE) & Jon Sandvik (NO)

Forsaga

1. Cedefop-net:

- Tikkanen, T. & Nyhan, B. (eds) *Promoting lifelong learning for older workers. An international overview*. Cedefop reference series; 65. Luxembourg, 2006.
- Tikkanen, T. & Nyhan, B. (Ed.) *Innovative learning measures for older workers*. Cedefop. Luxembourg: EUR-OP, 2008.
 - *“Voice of older workers not heard. Why?”*

2. OWN vinnuhópurinn – Eldri í atvinnulífinu á Norðurlöndunum:

- Tikkanen, T., Guðmundsson, B., Hansen, L. E., Paloniemi, S., Randle, H. & Sandvik, J. 2008. Lifelong learning: New visions and opportunities for older workers in the Nordic countries? The Nordic Network for Adult Learning (NVL) / The Nordic Council of Ministers.
 - *“Representative democracy: the role and work by the social partners in addressing the situation of their senior members - beyond shorter working time & early exit?”*

Markmið

- Að komast að því að hvaða marki aðilar vinnumarkaðarins á Norðurlöndum hvetja eldra starfsfólk til ævimenntunar og opna ný tækifæri til lengri starfsframa.

„Nær undantekningalaust er erfiðast að fá þá sem teljast ungt starfsfólk til að ganga í verkalýðsfélög.“

(EIRO, 2010)

„Hverjir teljast eldri starfsmenn?“

- Fólk sem nálgast 50 ára afmælið og eldra
- Skilgreiningin fylgir m.a. skilgreiningunni sem notuð er í hagtölum Evrópusambandsins (Descy, 2006)
- Erfitt er að setja sérstakt aldurstakmark fyrir „öldrun“ eða „eldra“ starfsfólk, sökum þess að öldrunarferlið er afar einstaklingsbundið (Naumanen, 2005)
- Um er að ræða aldurshóp sem hugsanlega gæti verið á vinnumarkaði í 15 – 20 ár til viðbótar!

Ævimenntun

- Mismunandi aðgerðum beitt – fer eftir hvaða tímabil og tegund náms sem vísar til „þátttöku“
- OWN styðst við sömu skilgreiningu og framkvæmdastjórn Evrópusambandsins notar (2008):

„hvaða nám sem lagt var stund á fjórum vikum áður en könnun fór fram“

„réttur til ævimenntunar er að verða jafn mikilvægur og lífeyrisréttindi hafa verið“ (ILO, 2003, 11)

Aðilar atvinnulífsins á Norðurlöndunum

- Víðtæk aðild að verklyðsfélögum og samtökum atvinnulífsins
- Verkalýðsfélög eru öflug
- Ríkisstjórnir koma að kjarasamningum

Tafla 1. Hlutfallsleg aðild að verkalýðsfélögum

Land	2002	2007
Danmörk	73.2	69.1
Finnland	73.5	70.3
Ísland	88.6	86.4
Noregur	54.5	53.7
Svíþjóð	78.0	70.8
Bretland	29.1	28.0

Aðild að verkalýðsfélögum ^A

Tafla 2. Þróun hlutfalls aðildar að verkalýðsfélögum frá 1999 til 2008

Land	1999	2005	2006	2007	2008
Danmörk	74.9	71.7	69.4	69.1	67.6
Finnland	76.3	72.4	71.7	70.3	67.5
Ísland	81.6	92.1	88.9	86.4	n.a.
Noregur	54.8	54.9	54.9	53.7	53.3
Svíþjóð	80.6	76.5	75.1	70.8	68.3

Heimild: OECD. Stat Extracts (3/2011) http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=UN_DEN.

Ahlutfall aðildar að verkalýðsfélögum = hlutfall launþega sem eru aðilar að verkalýðsfélögum deilt með heildarfjölda launþega (OECD Labour Force Statistics).

Margir sækja sér ævimenntun

Tafla 3. Þátttaka í ævimenntun (2007 & 2008) og atvinnuþátttaka (2009) (%)

Land	Þátttaka í ævimenntun			Atvinnuþátttaka
	Aldur			
	20-49 ár 2008	50-64 ár 2008	50-74 ár 2007	55-64 ár 2009
Danmörk	33.7	30.2	21.7	57.5
Ísland	28.1	25.1	16.7	80.2
Finnland	28.1	23.1	13.7	55.5
Noregur	22.9	19.3	10.2	69.2*
Svíþjóð	n.a.	n.a.	12.2	70.0
27 Evrópulönd	11.6	9.5	4.3	46.0

Heimild: Eurostat, EC (2009 & 2010)

* Árið 2008

Könnun OVN hópsins meðal aðila atvinnulífsins

Löndin sem könnuninni náði til:

Danmörk, Finnland, Ísland, Noregur og Svíþjóð

Meðlimir hópsins: Leif Emil Hansen (DK), Hanne Randle (SW), Susanna Paloniemi & Ulpukka Isopahkala (FI), Bernharður Guðmundsson (IS), Tarja Tikkanen & Jon Sandvik (NO)

Aðferðafræði

- Markhópur: öll heildarsamtök á Norðurlöndunum (N=28)
- Vefkönnun með 19 spurningum
- Undirbúningur: Persónulegt samband við aðila atvinnulífsins (samkomulag um þátttöku & um réttan aðila til að svara)
- Spurningalisti þýddur á öll norrænu tungumálin
- Gagnasöfnun á tímabilinu desember 2009 – janúar 2010
- Öll heildarsamtök svöruðu nema tvö (LO & NHO í Noregi)
- Heildarfjöldi svara var 31 (19 konur, 12 karlar) (1-3 svör fengust frá þremur samtökum)

Niðurstöður

- Greinilegur munur á milli samtaka í öllum löndunum
- Kerfisbundinn mismunur á milli Norðurlandanna
- Augljós skilningur og vitund vegna eldra starfsfólks og samþætt/almenn nálgun við menntun starfsfólks og vellíðan

Sérstök stefnumörkun í málefnum eldra starfsfólks

Skýr stefnumörkun	DK (n=6)	FI (n=8)	SE (n=8)	IS (n=4)	NO (n=5)	All (N=31)	All (%)
'Stefna í mannfjöldamálum' ('já')	5	3	3	1	5	17	55
'Stefna í málefnum eldri borgara' ('já')	4			1	5	10	33

Skýr stefna varðandi ævimenntun og tækifæri eldra starfsfólks til starfsframa

		DK (n=6)	FI (n=8)	SE (n=8)	IS (n=4)	NO (n=5)	All (* (N=31)	All(* (%)
Stefna um ævimenntun felur í sér sérstaka framsetningu á tækifærum fyrir eldri starfsmenn til starfsþróunar	Já	3	1			2	6	20
	Nei	2	6	5	4	3	20	76
Stuðningur við framlengingu starfsframa	Já	2	4	1		5	12	40
	Nei	2	4	4	4		14	47
Vöktun við innleiðingu á stefnumótun um ævimenntun	Já	2	2	1	1	2	8	27
	Nei	3	6	5	3	3	20	67

Tengsl við staðbundna aðila til að framfylgja stefnumótun eftir með aðgerðum

		DK (n=6)	FI (n=8)	SE (n=8)	IS (n=4)	NO (n=5)	All (N=31)	All (%)
Miðstjórn samtakanna er meðvituð um og fær að fylgjast með því sem fram fer	Að miklu leyti	3	3	1			7	23
	Að nokkru leyti	2	3	3	3	3	14	45
	Að litlu leyti		1	3		2	6	19
Stefnumörkun er hrint í framkvæmd	Að miklu leyti	2			á ekki við	3	5	19
	Að nokkru leyti	3	6	4		2	15	58
	Að litlu leyti			1			1	4

Samantekt

- Sumir aðilar vinnumarkaðarins hafa þegar hafist handa en margir hafa ekki sett málefni ævimenntunar og tækifæri eldra starfsfólks til starfsþróunar á dagskrá
- Greinilegur mismunur að mörgu leyti á milli einstakra samtaka í löndunum og innan landanna innbyrðis
- Frekar kerfisbundinn munur á milli Norðurlandanna
- Markviss ævimenntun og starfsþróun eldra starfsfólks er fyrir hendi í Danmörku og að einhverju leyti í Noregi – en hvað síst í Svíþjóð

Samantekt (framhald)

- Á Íslandi, Finnlandi og Svíþjóð samþætt/almenn nálgun
 - Nokkrir aðilar bentu á að gott skipulag stofnana, starfsmanna- og færniþróunar gagnaðist öllum óháð aldri, því væri engin þörf fyrir sérstakar aðgerðir fyrir markhópin
 - Í Finnlandi er almennt lögð mikil áhersla á þróun í atvinnulífinu
 - Í Noregi er einnig talsverð áhersla á samþættingu í atvinnulífinu
- Í Svíþjóð og Íslandi mátti greina merki þess að OWN-könnunin beindi athygli að einstakri stöðu eldra starfsfólks varðandi ævimenntun og starfsþróun.
 - Ath. Í þessum löndum er atvinnuþátttaka meðal eldri borgara mikil og lítið um atvinnuleysi!

Niðurstöður

- Fagna ber góðu starfi sem hafið er af hálfu margra aðila
- En þörf er á frekari aðgerðum og jafnari á meðal aðila. vinnumarkaðarins, bæði hvað varðar tækifæri til menntunar og starfsþróunar á meðal eldri meðlima.
- Með markvissum aðgerðum næst bestur árangur, og í flestum tilfellum er þörf fyrir stuðning við starfsþróun eldra starfsfólks.
- Skýr stefna um ævimenntun veitir ekki tryggingu fyrir raunverulegum tækifærum og þátttöku eldra starfsfólks, einkum ef innleiðingu stefnunnar er ekki fylgt eftir.
- Almenn gildir að samþætt stefna skapar grundvöll að starfsþróun, að því gefnu að stefna á öðrum sviðum og framkvæmd hennar sé samhljóða.

Að lokum...

- ...það er þörf á aukinni virkni aðila vinnumarkaðarins bæði hvað varðar stefnumótun og hvatningu eldra starfsfólks til ævimenntunar og starfsframa á síðustu 15-20 árum þeirra í atvinnulífinu.
- Aðilar atvinnulífsins geta og þeim ber að leika sérstakt hlutverk – leiðandi hlutverk – gerist þess þörf meðal annarra lykilaðila í samfélaginu.

Kærar þakkir!

Ef þið viljið hafa samband:

Tarja Tikkanen tarja.tikkanen@hsh.no

Danmörk: Leif Emil Hansen leif@ruc.dk

Finnland: Ulpukka Isopahkala isopahka@mappi.helsinki.fi

Ísland: Bernharður Guðmundsson bernhardurg@simnet.is

Noregur: Jon Sandvik jon.sandvik@nav.no

Svíþjóð: Hanne Randle hanne.randle@kau.se

NVL fulltrúi: pirkko.sartoneva@vsy.fi